

Vård- och omsorgsförvaltningen
Agneta Resin
0171-625936
agneta.resin@enkoping.se

Socialdepartementet

Remissyttrande från Enköpings kommun avseende översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:1

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden har tagit del av utredningen och ställer sig bakom de förslag som föreslås.

Beskrivning av ärendet

Enköpings kommun har fått möjlighet att lämna synpunkter på remiss från Socialdepartementet avseende utredningen om översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01.

Remissvaret ska ha inkommit till socialdepartementet senast 23 juni 2020.

Remissen inkom till kommunledningsförvaltningen den 26 mars och har senare överlämnats för vård- och omsorgsnämnden för besvarande.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av yrket personlig assistent. I översynen har ingått att undersöka hur arbetsförhållandena ser ut för personliga assistenter hos arbetsgivare i olika sektorer. Syftet är att vid behov ge förslag på åtgärder som syftar till goda arbetsförhållanden för personliga assistenter samtidigt som den assistansberättigades självbestämmanderätt och integritet respekteras.

Utredningen har baserats på studier och statistik samt diskussioner med personliga assistenter, forskare, assistansanordnare, myndigheter, organisationer och assistansanvändare. Vidare har ca 1000 personliga assistenter svarat på en enkät.

I utredningen har följande framkommit:

Statens ansvar

Staten har ett övergripande ansvar över personliga assistenters arbetsförhållanden, genom ansvaret för att följa hur utförandet av personlig assistans utvecklas. Det finns 20 000 assistansanvändare, ungefär 100 000 personliga assistenter och drygt 1 000 olika arbetsgivare. Uppdraget att ha

tillsyn över området försvåras därav bland annat av fakta att två tredjedelar av assistenterna är anställda av privata anordnare, antalet personer som anlitar privata utförare ökar dessutom. Utredningen anger att det finns en risk att oseriösa assistansanordnare ger assistenter dåliga villkor.

Sjuklönekostnader

En vedertagen princip inom sjukförsäkringen är att arbetsgivare ska finansiera kostnaden för sina anställdas sjuklön de två första veckorna av ett sjukfall. Denna princip tillämpas inte för privata assistansanordnare eftersom kommunerna ersätter dessa arbetsgivare för deras sjuklönekostnader. Detta innebär ett stort administrativt arbete hos kommunerna och stimulerar inte till att varje arbetsgivare tar ansvar för att arbeta förebyggande med arbetsmiljön.

Assistenternas arbetsvillkor

De flesta assistenter trivs bra men många assistenter (75 %) uppger att de behöver mer kunskaper. Arbetsvillkoren för kommunalt anställda assistenter är tryggare än för de som är anställda av privata utförare. Kommunalt anställda assistenter får mer introduktion och kompetensutveckling än de som är anställda av privata utförare

Det är svårt för staten att definiera hur assistenters arbetsvillkor bör respektive inte bör se ut eftersom arbetsuppgifter och arbetsvillkor styrs av de assistansanvändarens självbestämmande och vilket liv de väljer att leva. Därför är det inte ovanligt att lagar om personlig assistans och arbetsrätt kolliderar. Det finns brister i arbetsmiljön och en risk att de inte påtalas.

Egenvård- vårdnära arbetsuppgifter

Ett område som i dag är särskilt svårt är vårdnära arbetsuppgifter där framförallt egenvårdsbegreppet är otydligt och svårt att förhålla sig till. Det är hälso- och sjukvårdspersonal som avgör om egenvård och vård på delegation kan utföras på ett säkert sätt, men de har begränsad insyn i hur det genomförs. Anordnarna får ersättning för att deras anställda utför arbetet, men det är inte tydligt hur deras ansvar ser ut för utförandet. Sekretessregler gör det svårt för assistenter att söka vägledning från hälso- och sjukvårdspersonal vid egenvård. Samtidigt kan assistenter bli skadeståndsskyldiga om de skadar assistansanvändaren i samband med egenvård.

De förslag som utredningen tagit fram för att komma tillrätta med problemen är i korthet:

- Att staten i samband med tillståndsgivning genom IVO ställer krav på kollektivavtalsliknande förhållanden för de personliga assistenterna.
- Att IVO får i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket om egenvård och vård på delegation tillämpas vid personlig assistans. Detta för att identifiera vilka regleringar som behöver förtydligas.

- Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att utforma ett kunskapsstöd som ger vägledning kring de speciella omständigheter det innebär att assistenter ger stöd till assistansanvändare vid egenvård eller träder in i hälso- och sjukvårdspersonals ställe för att utföra vårdinsatser.
- Att de privata arbetsgivarna får ta över sjuklönekostnaden från kommunerna genom ett tillägg i Socialförsäkringsbalken för att klargöra att det i schablonbelopp ingår kostnader för ordinarie assistents sjukdom, sjuklön. För att kompensera de privata assistansanordnarna för ökade kostnader ökas schablonersättningen med 3 kronor. Schablonersättningen ökas inte för dem som anställer sina egna assistenter eftersom Försäkringskassan även fortsättningsvis ska ansvara för att finansiera sjuklönekostnaderna för deras assistenter.
- Att en lämplig myndighet får i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning assistansanvändare söker och får beviljat ett högre timbelopp för att finansiera extra kostnader som beror på att assistenter behöver särskild kompetens eller regelbunden handledning. I dag finns möjlighet att ansöka om förhöjd timersättning hos Försäkringskassan. Utredningen har inte tagit fram hur den möjligheten används i dag.
- Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram och förvalta ett samlat, digitalt utbildnings- och kunskapsmaterial om personlig assistans. Materialet ska rikta sig till personliga assistenter och arbetsledare, men även till assistansanvändare och närstående. Det ska kunna användas som introduktion vid anställning även också som kunskapsbank för såväl nämnda målgrupper.

Förvaltningens yttrande

Vård- och omsorgsförvaltningen ser positivt på de förslag som utredningen ger. Att säkerställa personliga assistenters arbetsvillkor och trivsel gynnar assistenterna men också den som får assistansen och kommunerna. Kommunerna får i dag ofta gripa in med kort varsel då det saknas assistenter hos privata utförare. Det är ett svårt uppdrag att utföra utifrån behov och med den kvalitet som den enskilde ofta efterfrågar. Att lägga över sjuklönekostnader till de privata utförarna att hantera är särskilt positivt då detta arbete tar mycket tid i administration i kommunen utan att ge något mervärde för vare sig assistent eller den assistansberättigade.

Vidare är det önskvärt att som utredningen föreslår titta över lagen om hushållsarbete. Det finns idag en osäkerhet vad som ingår i arbetet och assistenter upplever ofta osäkerhet omkring arbetsuppgifter som den assistansberättigade ber att assistenten ska göra exempelvis rensa hänggrännor, måla om hus, laga takpannor, beskära äppelträd etc.

Att det fortsatt utreds frågor omkring begreppet egenvård och assistans är av yttersta vikt. Förvaltningen utgår ifrån att de frågor som framkommit i

föreliggande utredning utreds vidare i det kommittédirektiv "Stärkt rätt till personlig assistans för stöd vid egenvård, vid tillsyn samt för barn" som beslutades av regeringen den 23 januari 2020. Förslaget är att den senare utredningen ska redovisas den 23 mars 2021.

Agneta Resin
Verksamhetschef
Enköpings kommun

Kopia till:
Socialdepartementet